

JACEK KNOPEK

FESTIWAL FILMOWY:
„POLISH DOCUMENTARY FILM FESTIVAL”
NOWY JORK, 12-14 PAŹDZIERNIKA 2018DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/sp.2019.19>

Jedną z form popularyzującą polski dorobek kulturalny na obczyźnie jest upowszechnianie filmów dokumentalnych. Z inicjatywą taką wyszło Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy, które korzystając z pomocy i patronatu Ministerstwa Spraw Zagranicznych, zorganizowało w październiku 2018 r. pokaz filmowy w Nowym Jorku. Miejsce pokazu nie było przypadkowe, bowiem zorganizowano go w sali kinowej Hunter College of the City of New York. Sala ta nie należy może do najbardziej nowatorskich i współczesnych miejsc upowszechniających dokonania filmowe, ale sama uczelnia jest jedną z bardziej znanych w Nowym Jorku i na wschodnim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych. W okresie międzywojennym uczelnia ta, zaprzeczając wszelkim stereotypom i konserwatywnym wizjom rozwoju społeczeństwa, rozpoczęła kształcenie na kursach wieczorowych i weekendowych młodych kobiet, głównie pochodzenia żydowskiego, które później rozpoczęły pracę zawodową jako nauczycielki w stanie Nowy Jork. Od tego czasu uczelnia ta słynie na Wschodnim Wybrzeżu USA z podejmowania nowatorskich dyskusji, niekonwencjonalnego kształcenia nie tylko młodych Amerykanów, ale i studentów z zagranicy, podejmująca często tematy należące do swoistego tabu w wielu kulturach i regionach świata.

Na program festiwalu złożyła się projekcja dwunastu filmów dokumentalnych, których autorami byli reżyserzy, najczęściej od lat działający w polskiej sztuce filmowej i mający w niej ugruntowaną pozycję. Do nich dołączyła także grupa młodych adeptów sztuki filmowej, aktywizująca się w branży filmowej od kilku, kilkunastu lat. Łącznie na festiwalu zaprezentowano filmy autorstwa siedmiu polskich reżyserów. Każdy z nich przywiózł ze sobą na festiwal po dwie produkcje dokumentalne, a ostatnie dwa pokazy przygotowało dla publiczności amerykańskiej rodzeństwo – brat i siostra.

Prof. dr hab. JACEK KNOPEK – kierownik Katedry Międzynarodowych Stosunków Politycznych na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; kierownik Katedry Studiów Europejskich na Wydziale Humanistycznym Politechniki Koszalińskiej; e-mail: jknopak@wp.pl

W związku z tym, iż długość emisji kolejnych filmów wynosiła od 30 do 60 minut, tak też organizatorzy przedsięwzięcia przyjęli trzydniowy program festiwalu. Poszczególne emisje odbywały się popołudniami, aby umożliwić dotarcie publiczności na poszczególne pokazy po standardowym czasie pracy zawodowej. Sala kinowa w Hunter College mogła pomieścić jednorazowo do 200 widzów, stąd – ze względów organizacyjnych i bezpieczeństwa – obowiązywały wcześniejsze zapisy realizowane drogą internetową. Każda osoba chętna do obejrzenia festiwalu mogła oddzielnie zapisać się na jeden, dwa lub trzy dni festiwalowe. Obecność bowiem sprawdzano każdorazowo przy wejściu na uczelnię poprzez podanie swoich personaliów. Wśród odbiorców uczestniczących w pokazie filmowym wyróżniały się trzy grupy – Amerykanie, Polacy i Amerykanie polskiego pochodzenia, oraz znajomi, koledzy i przyjaciele polskich reżyserów, którzy przybyli na pokaz przede wszystkim dla nich samych. Najliczniejsza była grupa druga, czyli przedstawiciele Polonii. Wśród nich obecni byli: emigranci z okresu międzywojennego, czasu II wojny światowej i pierwszych lat po zakończeniu tego konfliktu; potomkowie polskich emigrantów w drugim i trzecim pokoleniu; emigracja solidarnościowa, która po ogłoszeniu stanu wojennego opuściła kraj bądź do niego już nie chciała wrócić; przedstawiciele migracji zarobkowych przyjeżdżających do USA po 1989 r. Wśród tych ostatnich byli zarówno obywatele amerykańscy, jak i osoby czasowo przebywające na terytorium Stanów Zjednoczonych, głównie w stanie Nowy Jork bądź w stanach sąsiadujących.

Pierwszego dnia festiwalu zekranizowano publiczności cztery produkcje dokumentalne dwóch polskich reżyserów. Anna T. Pietraszek zaprezentowała „Zawód: Prymas Polski” oraz „Niepotrzebny świadek”. Pierwszy film opowiadał o Stefanie kardynale Wyszyńskim, a drugi o kapelanie rodzin katyńskich, ks. Zdzisławie Peszkowskim. Z kolei Paweł Woldan pokazał filmy – „Habemus papam” i „Jestem gotowy na wszystko”. Pierwszy z nich odnosił się do relacji przyjaciół ks. kardynała Karola Wojtyły związanych z jego wyborem na papieża, drugi z kolei opowiadał o drodze duchowej przerwanej męczeńską śmiercią błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki.

W drugim dniu festiwalu zaproponowano kolejne cztery filmy dokumentalne trzech polskich reżyserów. Pokazano filmy Piotra Zarębskiego – „Pistolet do wynajęcia, czyli prywatna wojna Rafała Gan-Ganowicza” i „Solidarność 1990 – 10 lat później”; Grzegorza Brauna – „Towarzysz generał idzie na wojnę”; Mariusza Pilisa – „Bunt stadionów”. Projekcje Piotra Zarębskiego odnosiły się do polskiego kondotiera wywodzącego się z mniejszości tatarskiej, który w latach 60. XX wieku jako najemnik walczył z reżimami próbującymi narzucić komunizujący system polityczny w Kongu i Jemieniu. Druga produkcja przybliżała sylwetki głównych postaci Solidarności, biorących aktywny udział w przemianach systemowych z lat 80. XX wieku. Film Grzegorza Brauna ukazuje kulisy i realia stanu wojennego wprowadzonego w warunkach polskich w grudniu 1981 r. Mariusz Pilis z kolei dotarł do grupy polskich kibiców piłkarskich z początku XXI wieku, ukazując ją jednak w filmie z innej perspektywy – osób zaangażowanych

zowanych patriotycznie i niepodległościowo, którym miłość do ojczyzny nie jest obca, a w chwilach odpowiedniej próby będzie tej ojczyzny bronić.

Trzeciego dnia festiwalu pokazano cztery filmy czwórki reżyserów: Mariusza Pilisa – „List z Polski”, Grzegorza Brauna – „Zamach smoleński”, Gabrieli Szreder i Bartosza Gawrona – „By ocalić prawdę...” oraz „Kochał Polskę i ty ją kochaj”. Pierwsze dwa filmy opowiadały o katastrofie lotniczej w Smoleńsku z kwietnia 2010 r., w której zginęły elity państwa polskiego udający się na obchody 70. rocznicy zbrodni katyńskiej. Dwa kolejne dotyczyły bliskich i rodzin polskich polityków, którzy zginęli 10 kwietnia 2010 r., udając się jak corocznie do Katynia, aby złożyć kwiaty w miejscu zbrodni, upamiętniając ofiary. Szczególną rolę w tym przedsięwzięciu odegrał komandor Wiktor Węgrzyn, który organizuje coroczne motocyklowe rajdy katyńskie.

Na zakończenie festiwalu prof. Jacek Knopek z Katedry Międzynarodowych Stosunków Politycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu wygłosił do zgromadzonej publiczności wykład „Poland – Thriving Democracy and its Contribution to the Development of Civilization”. Prelekcja ta miała za zadanie popularyzację dziejów państwa i narodu polskiego. Wykorzystując 14 przeźroczy i wybrane historyczne daty, autor chciał zainteresować widza amerykańskiego losami Polaków w tysiącletniej historii państwa oraz wskazać na cechy jego ustroju i demokratyzację systemu politycznego, z którą do czynienia mieliśmy od 1493 r., kiedy zinstytucjonalizowana została rola polskiego parlamentaryzmu.

Widzowie dość żywiołowo reagowali na upowszechniane na festiwalu filmy dokumentalne. Duża grupa, szczególnie starszej widowni, nie mogła powstrzymać łez. Ta grupa, znająca słabo bądź nieznająca języka polskiego, recytowała w przerwach wiersze bądź przysłowia, które słyszała od rodziców w okresie dorastania. Publiczność chętnie zadawała pytania reżyserom – Grzegorzowi Braunowi, Piotrowi Zarębskiemu czy Mariuszowi Pilisowi, którzy kilkakrotnie wywoływani byli na scenę sali kinowej Hunter College. Przy okazji podkreślano wagę takiego festiwalu, dzięki któremu Amerykanie polskiego pochodzenia lepiej mogą poznać i zapamiętać dzieje państwa i narodu. Zachęcano przy okazji organizatorów festiwalu do cyklicznej organizacji takiego przedsięwzięcia, ponieważ w ten sposób najlepiej promuje się polską kulturę, sztukę i samo państwo.

Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy, w osobie prezesa Marka Gizmajera, już w Nowym Jorku zapowiedziało chęć reedycji tego festiwalu najpierw w Chicago, a następnie w Kanadzie, gdzie występują duże i prężnie działające skupiska polonijne. Z festiwalu nowojorskiego powstał także reportaż autorstwa Gabrieli Szreder i Bartosza Gawrona, który wyświetliła Telewizja TRWAM. Jest on również dostępny w wersji elektronicznej w powszechnym obiegu internetowym.